

SERVEI DE FAMÍLIES COL-LABORADORES

Patricia Rovira Pons

Psicòloga del Servei de Famílies Col·laboradores, Ajuntament de Barcelona

Gal·la Palau Vilalta

Treballadora Social del Servei de Famílies Col·laboradores, Ajuntament de Barcelona

RESUMEN

El Servicio de Familias Colaboradoras (SFC) del Ayuntamiento de Barcelona, interviene para ayudar a aquellas familias que temporalmente no pueden ocuparse de sus hijos/es por diferentes circunstancias (enfermedad, ingreso hospitalario, dificultades específicas para conciliar la vida familiar y laboral, tratamiento de desintoxicación del alcohol, etc.), facilitándoles una familia próxima que voluntariamente durante este tiempo, la complemente y le ayude a atender al niño/a del cual no pueden hacerse cargo. Las colaboraciones son muy flexibles y se adaptan a la disponibilidad de tiempo que tenga cada familia colaboradora, puede ser unas horas al día, fines de semana, vacaciones o bien que el niño pase a vivir en casa de la familia colaboradora desde unos días acordados con la familia del niño hasta un máximo de 6 meses.

Durante la colaboración nunca se rompe la rutina del menor, por este motivo se intenta respetar la proximidad del entorno donde vive cada niño/a asumiendo la colaboración una familia del mismo territorio. Este hecho da énfasis a la importancia de captar Familias Colaboradoras en todos los distritos de Barcelona.

ABSTRACT

Barcelona City Council's Partner Family Service (SFC) provides assistance for families that are temporarily unable to look after their children due to particular circumstances (illness, hospitalisation, specific difficulties in achieving the work/life balance, alcohol detoxification treatment, etc.). In such cases, the SFC intervenes to provide a nearby family that voluntarily complements the work of the beneficiary family and helps them to care for children when they cannot. These partnerships can be highly flexible in form, and are adapted to the time that the partner family has available: a few hours a day, weekends, holidays, or the child staying for periods agreed with the beneficiary family, ranging from a few days to a maximum of six months.

In order to ensure that the child's routines are not broken during the partnership period, and so that they can stay within the environment familiar to them, efforts are made to find partner families that live in the vicinity of beneficiary families. This fact makes it particularly important to recruit partner families in all the districts of Barcelona.

HISTÒRIA DEL SERVEI, COM I PERQUÈ VA SORGIR

En la nostra societat les famílies han col·laborat d'una manera espontània amb altres famílies que temporalment han passat per dificultats que limitaven la cura i atenció als seus fills/es. Aquesta actitud solidària, ha permès el recolzament mutu entre els veïns, davant de malalties o absències curtes dels progenitors. Per contra, per motius de treball o altres causes, a vegades cal delegar la cura dels fills/es a altres persones o serveis.

La regulació d'aquestes tasques solidàries des de les administracions, pot ajudar a pal·liar moments difícils pels quals pot passar una família, permetent que pugui resoldre les seves dificultats.

Sensible amb aquesta realitat, l'Ajuntament de Barcelona va crear el Servei d'Acolliment familiar l'any 1983, actualment anomenat Servei de Famílies Col·laboradores. La intenció era potenciar i recollir al màxim les iniciatives de la pròpia població. L'absència en aquell moment d'una llei que contemplés aquest recurs i el fet de no haver-se concretat les competències de cada administració, va afavorir el desenvolupament al màxim del servei des de l'Administració local.

Des de la seva creació, el servei ha portat a terme un gran nombre de col·laboracions, cada vegada més necessàries, entre d'altres causes per l'augment de població immigrant sense una xarxa de suport familiar i social.

En l'actualitat continua donant resposta a situacions transitòri-

es de col·laboració, a demanda dels professionals, per famílies de la ciutat de Barcelona i amb famílies col·laboradores de la mateixa ciutat.

EN QUÈ CONSISTEIX EL SERVEI DE FAMÍLIES COL-LABORADORES?

El Servei de Famílies Col·laboradores (SFC) intervé per ajudar a aquelles famílies que temporalment no poden ocupar-se dels seus fills/es per diverses circumstàncies (malaltia, ingrés hospitalari, dificultats específiques per conciliar la vida familiar i laboral, tractament de deshabitació de l'alcohol, etc.), facilitant-los una família propera que voluntàriament durant aquest temps, la complementi i l'ajudi a atendre al nen/a del qual no poden fer-se càrrec.

Així doncs, les col·laboracions són molt flexibles i s'adapten a la disponibilitat de temps que tingui cada família col·laboradora, pot ser des d'unes hores al dia, caps de setmana, vacances o bé que l'infant passi a viure a casa de la família col·laboradora des d'uns dies acordats amb la família de l'infant fins a un màxim de 6 mesos.

El Servei de Famílies Col·laboradores està atenent a les necessitats de la població respectant totes les formes vàlides existents a la nostra comunitat en la tasca de compartir la criança i socialització dels nens. Els objectius del servei són:

1. Prevenir l'agreujament de situacions de vulnerabilitat

familiar.

2. Potenciar la solidaritat en la nostra societat i la col·laboració entre les famílies.

Els eixos fonamentals del SFC són: la **proximitat**- no separar al nen/a acollit del seu medi habitual-, la **temporalitat**- acotar la col·laboració en el temps -, la **voluntarietat**- amb l'acceptació de tots els participants en la col·laboració -, i l'**economia**- no suplir més d'allò estrictament necessari -.

* **La proximitat**

El servei té la voluntat d'estar allà on es generi la demanda.

La proximitat intenta garantir que el nen/a mantingui – sempre que sigui possible i desitjable- la seva vinculació amb el seu medi familiar i social, contemplan tres aspectes:

- Proximitat en l'espai. Sempre que sigui possible es mantindrà que el nen pugui continuar assistint als mateixos centres i activitats que feia quan vivia en el seu domicili familiar.
- Proximitat en la relació. Sempre que sigui possible es procurarà que el nen/a mantingui el màxim contacte amb les persones del seu entorn habitual, a menys que es valori perjudicial.
- Proximitat del servei. El SFC ha d'estar a l'abast de la família col·laboradora en qualsevol moment: el pes de la responsabilitat de la cura del fill/a d'un altre és difícil d'assumir sense el suport extern.

* **Temporalitat**

La Col·laboració, només ha de durar el temps necessari per resoldre el problema que el motiva. Si uns dies són suficients per resoldre la situació que ha motivat el desplaçament d'un nen/a, s'evitarà que la col·laboració és perllongui innecessàriament per comoditat de la família natural o desig de la col·laboradora.

* **Voluntarietat**

El servei és voluntari per tots els participants que intervenen en la col·laboració: família demandant, família col·laboradora i infant. Els acords als que arriben les parts són firmats en una compareixença i suposen un compromís per ambdues famílies.

* **Economia**

En tot moment, el sentit de les col·laboracions és el de complementar a la família biològica, no substituir-la. Per tant, de tot allò que aquesta se'n pugui fer càrrec, no se'n farà la família col·laboradora. Per aconseguir-ho és important que ambdues famílies es coneguin sense que això comporti la intromissió dels uns a la vida dels altres.

Es procurarà fer servir sempre els serveis normalitzats que disposa la comunitat.

Les famílies col·laboradores no fan un servei remunerat, sinó un servei recompensat: compensant les despeses ocasionades per la col·laboració, que sempre que sigui possible serà a càr-

rec de la família biològica.

EXEMPLES DE CASOS QUE POT ASSUMIR EL SERVEI DE FAMÍLIES COL·LABORADORES (SFC)

A continuació es plantegen diferents tipologies de casos que podrien ser atesos pel servei, on la família usuària mostra una dificultat temporal per atendre el seu fill/a, té un nivell d'ingressos econòmics baixos i no té una xarxa de suport familiar ni social estable.

- La Camila i la seva mare fa mig any van immigrar a Barcelona des de Perú. A la mare l'han d'operar d'una vèrtebra i no disposa de suficients recursos econòmics ni de xarxa de suport familiar ni social que pugui atendre a la seva filla durant el temps que ella romandrà hospitalitzada. Necessita una família que durant aquest temps, aproximadament una setmana, es faci càrrec de la Laia.
- En Pau a casa està passant per una situació de conflicte familiar. Els seus pares s'estan divorçant, trobant-se la mare absent del domicili i el seu pare qui fins ara s'havia fet càrrec del nen, es troba en un estat de desbordament emocional amb dificultats per conciliar la vida laboral amb la familiar, no podent oferir una atenció adequada al seu fill. El Pau necessita una altra família que temporalment el cuidi i l'atengui fins que el seu pare pugui millorar el seu estat emocional i reorganitzar la seva situació personal i familiar una altra vegada.
- La Laura està amb guarda dels avis, però aquests tenen limitades les seves possibilitats de moviment i acció. Necessiten que els caps de setmana (tots o alterns), una família aliena col·labori en la cura de la seva neta.
- El Gerard viu amb la seva mare que té una addicció a l'alcohol. Després de molts intents de deixar-ho ha decidit ingressar a un centre a realitzar un tractament de deshabitació de l'alcoholisme. Necessita una família que el pugui atendre durant els sis mesos que dura el tractament de la seva mare.
- La Marta passa molt temps sola a casa des de que surt de l'escola fins que arriba la seva mare de treballar en un hotel. Necessita una família col·laboradora que li ofereixi una altra dinàmica i la pugui atendre les tardes que la seva mare treballa des de les 17:00 que surt de l'escola fins a les 22:00 hores en que arriba la seva mare.

VALORACIÓ COM A TÈCNiques DEL SERVEI DE FAMÍLIES COL·LABORADORES (SFC)

Com a tècniques del SFC considerem que el "Servei de Famílies Col·laboradores" intervé per a evitar que situacions de vulnerabilitat per les que poden passar diferents famílies s'agreu-

gin, suposant un gran pas per mostrar la importància de les actuacions preventives dins el camp de la infància. A través d'aquest servei es pot ajudar a famílies amb dificultats temporals evitant que aquestes es tornin irreversibles, de manera que l'objectiu no és només ajudar a una família necessitada en un moment puntual, sinó que també s'arriba a aconseguir que l'infant pugui gaudir del caliu d'una família propera durant aquest temps evitant que passi per cap tipus d'institució, que de ben segur suposaria un perjudici per l'infant afectat. Així doncs, el servei també ha pogut evidenciar com moltes de les col·laboracions realitzades durant aquests anys han continuat al marge del servei, mantenint el contacte entre ambdues famílies, la usuària i la família col·laborada, convertint-se aquesta última en una xarxa de suport propera per a la família de l'infant. Aquest fet manifesta com al marge dels resultats obtinguts en les col·laboracions, que permeten donar resposta a dificultats temporals de determinades famílies, els fruits d'aquestes col·laboracions en molts casos van més enllà i permeten que aquestes famílies comptin amb un suport estable de les famílies col·laboradores sense que hi hagi un trencament del vincle per a l'infant. Alhora creiem que aquest fet ve marcat per la gran capacitat d'empatia i respecte que mostren les famílies col·laboradores validades pel servei, per entendre i recolzar a la família de l'infant, sense perjudicar-la i respectant sempre el seu paper com a pares de l'infant i complementant en tot allò que necessitin en la cura i atenció d'aquest.

D'altra banda hi ha col·laboracions molt puntuals per exemple els casos per motius de salut; en alguns casos, la necessitat és la operació de la mare de l'infant o bé que ha de donar a llum a un altre nen/a, i és en aquests moments quan les famílies col·laboradores ofereixen un espai càlid per a aquests infants, que

han de passar uns dies determinats lluny de la seva família. En tot moment les famílies col·laboradores són capaces de contenir a aquest infant i mostrar-li el seu afecte, li ensenyen que no cal competir per l'amor d'uns i altres perquè ambdós són complementaris, ningú substitueix a la seva mare sinó que li ofereixen la seva cura i atenció, complementant-la en tot allò que temporalment no pot fer perquè està ingressada a l'Hospital.

Per una mare usuària, no és gens fàcil haver de deixar el que més estimes, el teu fill/a en mans d'una família que no coneixes, però malauradament hi ha moltes famílies que no compten amb un suport familiar ni social estable i davant de determinades situacions han d'optar per aquest servei. Des del SFC s'intenta, sempre que sigui possible, realitzar el procés d'una manera progressiva, respectant el ritme de cada infant, intentant fer un pla d'acoblament entre ambdues famílies, on l'infant vagi coneixent poc a poc a la família col·laboradora i la pugui sentir com una "família propera". Aquest pla d'acoblament es fa pensant en el protagonista de la història, el propi infant, però també es té en compte a la família usuària i a la pròpia família col·laboradora, per tal que entre ambdues famílies hi pugui haver un bon enteniment i respecte, les pors puguin ser deixades de banda i la comprensió mútua obri camí a un projecte d'amor i humanitat. La motivació de les famílies col·laboradores mai és substituir a la família de l'infant, no volen acollir ni adoptar un infant, només volen ajudar a un infant mentre la seva família es troba en una situació de necessitat.

Durant la col·laboració mai es trenca la pròpia rutina de l'infant (escolarització, esplais, activitats extraescolars..), per aquest motiu des del servei sempre s'intenta respectar la proximitat de l'entorn on viu cada infant i s'intenta, sempre que sigui

possible, que la col·laboració sigui assumida per una família del mateix territori. Aquest fet dóna èmfasi a la importància de poder captar Famílies Col·laboradores a tots els districtes de Barcelona.

Actualment el Servei de Famílies Col·laboradores està realitzant difusió amb un doble objectiu, d'una banda sensibilitzar a les famílies dels diferents barris de Barcelona davant aquesta situació de vulnerabilitat i promocionar la participació d'aquestes en aquest projecte social, essent "Família Col·laboradora". I d'altra, donar a conèixer el servei a totes aquelles famílies que ho puguin necessitar. Aquestes ens venen derivades de diferents serveis com els Centres de Serveis Socials (CSS), els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA), l'Equip d'Atenció a les Dones (EAD), Equips d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica (EAP), els Centres d'Educació Infantil i Primària (CEIP), els Instituts d'Educació Secundària (IES), Càritas, etc., però cal difondre el servei perquè ho puguin conèixer i informar-ne tots els ciutadans de Barcelona.

ESDEVENIMENTS DESTINATS A LES FAMÍLIES COL·LABORADORES

Cada any el SFC realitza una trobada de Famílies Col·laboradores amb l'objectiu de que cada família pugui explicar la seva experiència i alhora valorar el funcionament del SFC i quins aspectes es podrien millorar. El poder explicar la pròpia experiència i alhora sentir la vivència que han realitzat altres famílies pot beneficiar-les tot aprenent d'altres maneres de fer, valorar com han actuat altres famílies davant d'alguna dificultat i quin suport ha ofert el servei, eliminar prejudicis sobre col·laboracions amb adolescents, guiar les famílies en les dificultats que han pogut tenir els propis fills amb l'infant amb

el que es col·labora, les relacions establertes amb les famílies usuàries, etc. En definitiva es tracta d'aprendre de l'experiència de cada família i de la pròpia.

Per poder garantir que les famílies col·laboradores són idònies, les tècniques del SFC realitzen diverses entrevistes de validació. Tot i així durant tot el procés en el que es realitza una col·laboració, el SFC garanteix un seguiment acurat d'aquestes famílies col·laboradores perquè es sentin acompanyades en aquest procés.

QUI POT SER FAMÍLIA COL·LABORADORA?

Qualsevol persona amb les següents característiques:

- Disposada a col·laborar amb una altra família de manera temporal, mentre aquesta no pugui atendre al seu fill/a, ajudant a l'infant en el seu desenvolupament integral.
- No tenir ni expectatives d'adopció ni d'acolliment.
- La seva motivació és la solidaritat.
- Tenir capacitat d'empatia.

Disposar de bones capacitats i habilitats educatives.

Per a més informació poden contactar amb:

Servei de Famílies Col·laboradores (SFC). Ajuntament de Barcelona

sfc@bcn.cat

Patricia Rovira (Psicòloga)

Tel: 93.213.99.99

E-mail: provirap@bcn.cat

Gal·la Palau (Trelladora Social)

Tel: 93.219.34.67

E-mail: gpalauv@bcn.cat